

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

BM-II.059.1.571.2024

Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 5431 Pana Posła Jana Michała Dziedziczaka wraz z grupą posłów „w sprawie dyskryminacji osób z niepełnosprawnością ruchową w stopniu umiarkowanym, a tym samym słabej realizacji Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych”, proszę przyjąć poniższe wyjaśnienia.

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej koordynuje na poziomie centralnym proces wdrażania ratyfikowanej przez Polskę Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 roku (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169).

Odnosząc się do pytania o ustalenie odrębnych kryteriów dla stowarzyszeń i fundacji nieprowadzących działalności gospodarczej należy wskazać na rozwiązania skierowane do pracodawców i premiujące zatrudnianie osób z niepełnosprawnościami. Pracodawca, który chciałby zatrudnić lub zatrudnia osobę niepełnosprawną może otrzymać pomoc w formie miesięcznego dofinansowania do wynagrodzenia pracowników niepełnosprawnych.

Aktualnie w trwają prace legislacyjne nad projektem ustawy o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (UD55), podwyższającym kwoty minimalnego wynagrodzenia m. in. dla pracodawcy zatrudniającego osoby legitymujące się umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Planuje się ponadto podniesienie wysokości finansowanego ze środków PFRON miesięcznego dofinansowania do wynagrodzenia pracownika niepełnosprawnego, do poniższych wartości:

- w przypadku osób niepełnosprawnych zaliczonych do znacznego stopnia niepełnosprawności: 2 760 zł (wcześniej 2 400 zł);
- w przypadku osób niepełnosprawnych zaliczonych do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności: 1 550 zł (wcześniej 1 350 zł);
- w przypadku osób niepełnosprawnych zaliczonych do lekkiego stopnia niepełnosprawności: 575 zł (wcześniej 500 zł).

W przypadku osób niepełnosprawnych, w odniesieniu do których orzeczono chorobę psychiczną, upośledzenie umysłowe, całościowe zaburzenia rozwojowe lub epilepsję oraz niewidomych, kwoty, o których mowa zostaną podniesione - odpowiednio do ww. stopni niepełnosprawności - o 1 380 zł (wcześniej 1200 zł), 1 035 zł (wcześniej 900 zł) i 690 zł (wcześniej 600 zł).

Należy pamiętać, że kwota miesięcznego dofinansowania nie może przekroczyć 90% faktycznie poniesionych miesięcznych kosztów płacy, a w przypadku pracodawcy wykonującego działalność gospodarczą, w rozumieniu przepisów o postępowaniu

w sprawach dotyczących pomocy publicznej, 75% tych kosztów. Pracodawca uprawniony jest również do uzyskania refundacji¹:

- kosztów wyposażenia stanowiska pracy;
- adaptacji pomieszczeń zakładu pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych, w szczególności poniesionych w związku z przystosowaniem tworzonych lub istniejących stanowisk pracy dla tych osób, stosownie do potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności;
- adaptacji lub nabycia urządzeń ułatwiających osobie niepełnosprawnej wykonywanie pracy lub funkcjonowanie w zakładzie pracy;
- zakupu i autoryzacji oprogramowania na użytek pracowników niepełnosprawnych oraz urządzeń technologii wspomagających lub przystosowanych do potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności;
- miesięcznych kosztów zatrudnienia pracowników pomagających pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy w zakresie czynności ułatwiających komunikowanie się z otoczeniem, a także czynności niemożliwych lub trudnych do samodzielnego wykonania przez pracownika niepełnosprawnego na stanowisku pracy oraz kosztów szkolenia tych pracowników;
- kosztów szkoleń pracowników niepełnosprawnych.

Pracodawca będący spółdzielnią socjalną może otrzymać ze środków PFRON:

- jednorazowo środki na utworzenie stanowiska pracy dla skierowanej przez powiatowy urząd pracy osoby niepełnosprawnej, o której mowa w art. 11 ust. 1, w wysokości określonej w umowie, zawartej ze starostą - nie wyższej jednak niż sześciokrotność przeciętnego wynagrodzenia, w przypadku zobowiązania do utrzymania zatrudnienia osoby niepełnosprawnej, o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy o rehabilitacji, na utworzonym stanowisku pracy nieprzerwanie przez okres co najmniej 12 miesięcy, a także wynoszącej od sześciokrotności do piętnastokrotności przeciętnego wynagrodzenia, w przypadku zobowiązania do utrzymania zatrudnienia osoby niepełnosprawnej, o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy o rehabilitacji, na utworzonym stanowisku pracy nieprzerwanie przez okres co najmniej 24 miesięcy - jeżeli nie otrzymała bezzwrotnych środków publicznych na ten cel;
- środki na finansowanie kosztów wynagrodzenia, w okresie do 6 miesięcy od dnia zawarcia umowy ze starostą, wypłacane miesięcznie w wysokości nie wyższej niż kwota najniższego wynagrodzenia przez okres nie dłuższy niż 6 miesięcy, dla zatrudnionej skierowanej przez powiatowy urząd pracy osoby niepełnosprawnej, o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy o rehabilitacji.

Pracodawcy z chronionego rynku pracy (zakłady pracy chronionej i zakłady aktywności zawodowej) mają prawo do zwolnień od podatków i opłat publicznoprawnych.

Pracodawca prowadzący zakład pracy chronionej może, na własny wniosek, otrzymać ze środków PFRON:

- dofinansowanie w wysokości do 50% oprocentowania zaciągniętych kredytów bankowych pod warunkiem wykorzystania tych kredytów na cele związane z rehabilitacją zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych;

¹ na podstawie art. 26, art. 26a-26c, art. 26d, art. 26e, art. 41 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44).

- zwrot kosztów budowy lub przebudowy związanej z modernizacją obiektów i pomieszczeń zakładu, kosztów transportowych i kosztów administracyjnych;
- miesięczne wsparcie ze środków PFRON w wysokości równej iloczynowi stanu zatrudnienia pracowników niepełnosprawnych oraz 4% kwoty najniższego wynagrodzenia z przeznaczeniem na finansowanie rehabilitacji leczniczej, zawodowej i społecznej pracowników niepełnosprawnych.

Z ostatniego instrumentu mogą też skorzystać zakłady aktywności zawodowej.

Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych mogą być realizowane przez fundacje oraz organizacje pozarządowe na zlecenie Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, samorządu województwa oraz samorządu powiatowego.

Do zlecania zadań stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1327, z późn. zm.).

Rodzaje zadań, które mogą zostać zlecane wskazano w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 lutego 2008 r. w sprawie rodzajów zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zleczanych fundacjom oraz organizacjom pozarządowym (Dz. U. z 2016 r. poz. 1945. Do zadań tych zaliczają się:

- prowadzenie rehabilitacji osób niepełnosprawnych w różnych typach placówek;
- organizowanie i prowadzenie szkoleń, kursów, warsztatów, grup środowiskowego wsparcia oraz zespołów aktywności społecznej dla osób niepełnosprawnych - aktywizujących zawodowo i społecznie te osoby;
- organizowanie i prowadzenie szkoleń, kursów i warsztatów dla członków rodzin osób niepełnosprawnych, opiekunów, kadry i wolontariuszy bezpośrednio zaangażowanych w proces rehabilitacji zawodowej lub społecznej osób niepełnosprawnych, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień dotyczących procesu integracji osób niepełnosprawnych w najbliższym środowisku i społeczności lokalnej, zwiększania ich aktywności życiowej i zaradności osobistej oraz niezależności ekonomicznej, podnoszenia umiejętności pracy z osobami niepełnosprawnymi, w tym sprawowania nad nimi opieki i udzielania pomocy w procesie ich rehabilitacji;
- prowadzenie poradnictwa psychologicznego, społeczno-prawnego oraz udzielanie informacji na temat przysługujących uprawnień, dostępnych usług, sprzętu rehabilitacyjnego i pomocy technicznej dla osób niepełnosprawnych;
- prowadzenie grupowych i indywidualnych zajęć, które:
 - a. mają na celu nabywanie, rozwijanie i podtrzymywanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania osób niepełnosprawnych,
 - b. rozwijają umiejętności sprawnego komunikowania się z otoczeniem osób z uszkodzeniami słuchu, mowy, z autyzmem i z niepełnosprawnością intelektualną,
 - c. usprawniają i wspierają funkcjonowanie osób z autyzmem i z niepełnosprawnością intelektualną w różnych rolach społecznych i w różnych środowiskach;
- organizowanie i prowadzenie zintegrowanych działań na rzecz włączania osób niepełnosprawnych w rynek pracy, w szczególności przez:
 - a. doradztwo zawodowe,
 - b. przygotowanie i wdrożenie indywidualnego planu drogi życiowej i zawodowej,
 - c. prowadzenie specjalistycznego poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy, mających na celu przygotowanie do aktywnego poszukiwania pracy i utrzymania w zatrudnieniu osób niepełnosprawnych;

- zakup, szkolenie i utrzymanie psów asystujących w trakcie szkolenia;
- organizowanie i prowadzenie szkoleń dla tłumaczy języka migowego oraz tłumaczy-przewodników;
- organizowanie lokalnych, regionalnych i ogólnopolskich imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych dla osób niepełnosprawnych wspierających ich aktywność w tych dziedzinach;
- promowanie aktywności osób niepełnosprawnych w różnych dziedzinach życia społecznego i zawodowego;
- prowadzenie kampanii informacyjnych na rzecz integracji osób niepełnosprawnych i przeciwdziałaniu ich dyskryminacji;
- opracowywanie lub wydawanie publikacji, wydawnictw ciągłych oraz wydawnictw zwartych, stanowiących zamkniętą całość, w tym na nośnikach elektromagnetycznych i elektronicznych, które:
 - a. dotyczą problematyki związanej z niepełnosprawnością,
 - b. kierowane są do osób niepełnosprawnych, w tym publikowane w druku powiększonym, alfabecie Braille'a lub w tekście łatwym do czytania (ETR);
- świadczenie usług wspierających, które mają na celu umożliwienie lub wspomaganie niezależnego życia osób niepełnosprawnych. W szczególności chodzi tu o usługi asystencji osobistej.

Warto wspomnieć w tym miejscu o dokumencie pn. „Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021 – 2030” (SON), przyjęty uchwałą nr 27 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. (Dz. U. poz. 218). Celem głównym SON jest włączenie osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami w życie społeczne i zawodowe, a tym samym zagwarantowanie im praw określonych w Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Podjęcie działań wskazanych w ramach poszczególnych obszarów ma zapewnić osobom z niepełnosprawnościami niezależność i możliwość pełnego udziału w życiu społecznym.

W dokumencie wskazano osiem obszarów priorytetowych. Wśród nich: niezależne życie, dostępność, edukację, pracę, warunki życia i ochronę socjalną, zdrowie, budowanie świadomości i koordynację. Poszczególne działania zaprojektowano tak, aby poprawiały jakość życia osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin, tworząc podstawę dla spójnej i kompleksowej polityki, pozwalającej na zgodną z Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych realizację pełni ich praw. Dokument zakłada kompleksowe, horyzontalne i ponadsektorowe podejście polityki publicznej do wsparcia osób z niepełnosprawnościami, uwzględniające ich potrzeby w zakresie niezależnego życia i włączenia społecznego.

Zgodnie z przyjętymi założeniami i postanowieniami Strategii, realizacja działań w niej zaplanowanych odbywa się na podstawie planów określonych dla poszczególnych działań, przyjmowanych przez podmioty, które dane działanie koordynują. Poszczególne działania w Strategii mają określony horyzont czasowy. Cały proces wdrażania Strategii koordynuje Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych.

Działania zawarte w strategii dotyczą wszystkich osób z niepełnosprawnościami, niezależnie od rodzaju czy stopnia ich niepełnosprawności. Niektóre obszary priorytetowe Strategii mają szczególne znaczenie dla osób niepełnosprawnych ruchowo. Przykładem takiego obszaru jest: „Praca”. Przewidziano tu działania mające zwiększyć aktywność zawodową osób niepełnosprawnych i poszerzyć możliwość zatrudnienia w otwartym, integracyjnym i dostępnym środowisku pracy, stosownie do art. 27 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Głównym celem rozwiązań zaprojektowanych w ramach tego obszaru

jest zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami możliwości realizacji prawa do pracy na zasadzie równości z innymi osobami. Rozwiązania te koncentrują się na:

- modyfikacji i uzupełnieniu systemu wsparcia zatrudnienia oraz aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami (także poprzez wdrożenie zatrudnienia wspomaganego);
- aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami realizowanej m.in. poprzez zatrudnienie w podmiotach ekonomii społecznej i solidarnej (zwłaszcza w przedsiębiorstwach społecznych);
- stworzeniu środowiska pracy przyjaznego pracownikom z niepełnosprawnościami, m.in. poprzez wypracowanie modelu wsparcia osób z niepełnosprawnościami w środowisku pracy;
- stworzeniu otoczenia sprzyjającego skutecznej aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami, m.in. poprzez zapewnienie wyspecjalizowanego doradztwa w zakresie dostępnych instrumentów aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami oraz obowiązków pracodawców wynikających z ich zatrudniania dla instytucji rynku pracy;
- ograniczeniu barier w podejmowaniu aktywności zawodowej (w tym ograniczeniu wpływu pułapki świadczeniowej).

Odnosząc się do pytania o możliwość wypracowania rozwiązania podwyższającego kwotę renty socjalnej dla wszystkich wraz z roczną waloryzacją, należy wskazać na Obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy o rencie socjalnej, złożony w Sejmie RP IX kadencji. Sejm X kadencji podjął prace nad projektem (druk nr 30). 25 stycznia br. był on przedmiotem I czytania na posiedzeniu Sejmu. Następnie projekt skierowany do dalszych prac w Komisji Polityki Społecznej i Rodziny oraz Podkomisji stałej do spraw osób z niepełnosprawnościami i włączenia społecznego. 25 lipca br. Komisja Polityki Społecznej i Rodziny przyjęła Sprawozdanie Podkomisji wraz z poprawkami.

27 września br. Sejm uchwalił ustawę o zmianie ustawy o rencie socjalnej oraz niektórych innych ustaw, która została przekazana do rozpatrzenia przez Senat. Ustawa wprowadza dodatek dopełniający w wysokości 2520 zł., przysługujący osobie uprawnionej do renty socjalnej, będącej całkowicie niezdolną do pracy i samodzielnej egzystencji. Senat przyjął ustawę bez poprawek. 11 października 2024 r. ustawę przekazano do podpisu Prezydenta RP, który złożył pod nią swój podpis 29 października 2024 r.

Osoby z niepełnosprawnościami, znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej i dochodowej mogą korzystać również ze wsparcia z pomocy społecznej. Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283), pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie przezwyciężyć samodzielnie. W systemie pomocy społecznej występują różnorodne świadczenia, o charakterze pieniężnym (zasiłki) i niepieniężnym (np. usługi opiekuńcze, pobyt i usługi w ośrodkach wsparcia, poradnictwo specjalistyczne).

Przyznanie prawa do świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej uzależnione jest od spełniania kryteriów dochodowych. Kwoty kryteriów dochodowych w pomocy społecznej podlegają okresowej weryfikacji. Od 1 stycznia 2022 r. kryteria dochodowe w pomocy społecznej wynoszą: dla osoby samotnie gospodarującej 776 zł, a dla osoby w rodzinie 600 zł. Od 1 stycznia 2025 r. kryteria te wzrosną odpowiednio do 1010 zł i 823 zł. W szczególnie uzasadnionych przypadkach osobom i rodzinom, których dochody przekraczają ustawowe kryteria, można przyznać pomoc finansową w formie bezzwrotnego specjalnego zasiłku celowego lub innych świadczeń na zasadach zwrotnych.

Ponadto, osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej mogą zabiegać o wsparcie w ramach wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2024-2028. Program skierowany jest do dzieci i osób dorosłych, w szczególności osób samotnych, w podeszłym wieku, chorych lub niepełnosprawnych (w formie posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych). Umożliwia on też uzyskanie dofinansowania na dowóz posiłków osobom niewychodzącym z domu ze względu na podeszły wiek czy niepełnosprawność, które same nie są w stanie posiłku przygotować. Z uwagi na podwyższenie kryterium dochodowego uprawniającego do korzystania ze wsparcia w ramach programu, pomoc otrzymają osoby o dochodach nieprzekraczających: 1552 zł. w przypadku osoby samotnie gospodarującej i 1200 zł. w przypadku osoby w rodzinie.

Świadczenia z pomocy społecznej są udzielane na wniosek osoby zainteresowanej, jej przedstawiciela ustawowego albo innej osoby, za zgodą osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego; mogą być również przyznane z urzędu. W każdym przypadku o tym, czy dana osoba lub rodzina kwalifikuje się do otrzymania świadczeń z pomocy społecznej (oraz o ich zakresie i formie) decyduje kierownik ośrodka pomocy społecznej po tym, jak sytuacja wnioskodawcy zostanie zbadana przez pracownika socjalnego w drodze rodzinnego wywiadu środowiskowego, przeprowadzanego z daną osobą lub rodziną w miejscu ich zamieszkania lub pobytu. Przyznanie świadczeń następuje w formie decyzji administracyjnej. Od decyzji dyrektora OPS stronie niezadowolonej z rozstrzygnięcia przysługuje prawo wniesienia odwołania do samorządowego kolegium odwoławczego w ciągu 14 dni od daty doręczenia decyzji (zgodnie z pouczeniem w niej zawartym).

Odnosząc się do pytania o kryteria programu „Samodzielność-Mobilność-Aktywność” (dalej SAM), należy wskazać, że Program „SAM Mobilność osób z niepełnosprawnością” odpowiada na specyficzne potrzeby osób, które nie mogą poruszać się bez użycia wózka inwalidzkiego i dotychczas, podczas podróżowania, musiały korzystać z pomocy innych.

Celem programu jest likwidacja barier transportowych i zwiększenie niezależności oraz ułatwienie osobom z niepełnosprawnościami, mającymi kłopoty z samodzielnym poruszaniem się, podejmowaniem aktywności społecznej lub zawodowej, do czego przyczynić się ma zapewnienie im możliwości samodzielnego korzystania z samochodu osobowego w roli kierowcy lub pasażera. W ramach programu, z dofinansowania na zakup dostosowanego pojazdu, mogą skorzystać osoby, spełniające warunki w nim określone i legitymujące się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności oraz niezdolne, w żadnej sytuacji i na żadnym dystansie, przemieszczać się bez użycia wózka inwalidzkiego i samodzielnie przesiąść się z wózka inwalidzkiego na siedzenie samochodu.

Program SAM, stanowiący kolejny etap konsekwentnie realizowanej strategii likwidacji barier transportowych, funkcjonuje od niespełna dwóch lat. Po szczegółowej analizie jego efektów i uwzględnieniu zgłoszonych przez środowiska osób z niepełnosprawnościami postulatów, rozważona zostanie jego modyfikacja.

Warto dodać, że osoby niebędące adresatami programu SAM mogą korzystać z pomocy oferowanej w ramach innych programów, które służą likwidacji barier transportowych lub utrudniających poruszanie się i są finansowane przez PFRON. Umożliwiają one dostosowanie samochodu do potrzeb wynikających z niepełnosprawności. Przykładem jest program „Aktywny samorząd”, w ramach którego osoby ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z różnego rodzaju dysfunkcjami narządu ruchu, mogą uzyskać pomoc w pokonywaniu barier transportowych właśnie dzięki odpowiedniemu dostosowaniu

posiadanych pojazdów. Program zapewnia dofinansowanie wszystkich ogólnodostępnych urządzeń lub wyposażenia samochodu, pozwalających na dostosowanie go do indywidualnych potrzeb osoby z niepełnosprawnościami..

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Łukasz Krasoń

Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych

Sekretarz Stanu

/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/